

Praski, Saski i na Mokotowie - parki Warszawy

RODZAJ LEKCJI:

lekcja stacjonarna

GRUPA WIEKOWA:

szkoła ponadpodstawowa

METODA PRACY:

praca indywidualna, quiz, dyskusja

CZAS TRWANIA:

1 godzina lekcyjna

W SKRÓCIE:

Poprzez quiz uczniowie poznają ciekawostki o trzech warszawskich parkach ▶ następnie dyskutują o znaczeniu parków dla mieszkańców Warszawy oraz o tym, jakie zagrożenia je dotyczą i dlaczego warto je chronić.

CELE LEKCJI:

Zwrócenie uwagi uczniów na historyczne wartości trzech warszawskich parków oraz na znaczenie zielonych obszarów dla jakości życia warszawiaków.

UWAGI:

Ważnym elementem zajęć jest quiz, który sprawdza wiedzę uczniów na temat historii trzech warszawskich parków. W przedstawionym wariantcie uczniowie przystępują do jego rozwiązania „z marszu”, bez przygotowania. Możliwa jest alternatywna opcja – wówczas, aby uczniowie mogli się przygotować do quizu, w trakcie wcześniejszych zajęć należy im przekazać listę dostępnych w Internecie opracowań na temat wspomnianych parków (ich wybór został zamieszczony w części Baza wiedzy dla prowadzącego zajęcia).

POMOCE DYDAKTYCZNE

- Nauczyciel przygotowuje wydruki w dobrej rozdzielczości i w formacie A3 zdjęć z charakterystycznymi miejscami z Parku Praskiego, z Pola Mokotowskiego oraz z Ogrodu Saskiego:
  1. metalowy pomnik żyrafy stojący w Parku Praskim odsłonięty w 1981 roku jako dar warszawskiego ZOO dla dzieci (link do fotografii w dobrej rozdzielczości: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Park_Praski_-_panoramio.jpg),
  2. fontanna znajdująca się w Ogrodzie Saskim uruchomiona w 1855 roku jako jeden z elementów wodociągu (link do fotografii w dobrej rozdzielczości: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Warszawa-Ogr%C3%B3d_Saski_fontanna.jpg),
  3. staw ulokowany na Polu Mokotowskim w latach 70. XX wieku jako część wypoczynkowo-rekreacyjna parku (link do fotografii w dobrej rozdzielczości: https://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Pole9DSC_0196.JPG).
- Nauczyciel drukuje 15 informacji/ciekawostek dotyczących historii trzech parków (materiał znajduje się w części *Pomoce dydaktyczne*)

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. WPROWADZENIE (10 minut):

Nauczyciel zawiesza na klasowej tablicy trzy wydruki, tłumacząc, że widać na nich charakterystyczne fragmenty trzech warszawskich parków: Parku Praskiego, Pola Mokotowskiego oraz Ogrodu Saskiego. Następnie wyjaśnia uczniom temat zajęć – historia wymienionych parków, ich wartości i znaczenie dla mieszkańców. Przybliży również przebieg zajęć.

2. CZY ZNASZ HISTORIĘ PARKÓW? (20 minut):

Uczniowie realizują prosty quiz – sprawdzają, jak dobrze znają parki będące przedmiotem zajęć. Nauczyciel wyczytuje 15 informacji/ciekawostek dot. ich historii, a uczniowie zgodnie ze swoim przekonaniem przyporządkowują je do odpowiedniego parku. Na zakończenie nauczyciel podaje prawidłowe odpowiedzi, dzięki czemu uczniowie mogą sprawdzić, czy poprawnie wykonali quiz.

3. ZNACZENIE PARKÓW DLA WARSZAWY (15 minut):

Ostatnia część zajęć to swobodna dyskusja uczniów moderowana przez nauczyciela.

Prowadzący zajęcia prosi o próbę określenia, jakie wartości dla warszawiaków mają wspomniane parki. Czy są to miejsca popularne wśród dzisiejszych mieszkańców i ich przodków? W jaki sposób z nich korzystano lub obecnie się korzysta? Czy znają rodzinne historie związane z takimi miejscami? Czy parki pełnią jeszcze inne funkcje poza rolą miejsc spędzania wolnego czasu?

Czym charakteryzują się parki? Czy różnią się wyglądem lub wyposażeniem? Dlaczego niektóre z nich (z prezentowanych trzech: Park Praski i Ogród Saski) są chronione przez konserwatora zabytków?

Uczniowie zastanawiają się, na jakie zagrożenia narażone są parki? I jak im przeciwdziałać?

BAZA WIEDZY DLA PROWADZĄCEGO ZAJĘCIA

ZNACZENIE PARKÓW – WARTOŚCI

Ogrody i parki są „zielonymi płucami” miast, a roślinność parkowa ma znaczenie dla jakości powietrza w najbliższej okolicy – pochłaniają zanieczyszczenia z powietrza oraz produkują tlen. Taką rolę „rezerwuaru świeżego powietrza” docenia się nie tylko dziś, była ona istotna także w oczach mieszkańców w XIX oraz I poł. XX wieku – wówczas Warszawa była bardzo gęsto zabudowana, a większości warszawiaków nie było stać na podmiejskie wyjazdy w celu „dotlenienia się”. Miejskie parki były namiastką lasu.

Inną, nie mniej ważną rolę parków, jest funkcja wypoczynkowa i rekreacyjna dla mieszkańców. Warszawskie parki zawsze były popularnym miejscem spędzania wolnego czasu. Dawniej odbywały się tam festyny, koncerty, przedstawienia teatralne, loterie, potańcówki, a zimą organizowano lodowiska. W wielu miejscach podobnie jest i dziś – infrastruktura (np. place zabaw, drogi rowerowe, boiska) pozwala na różnorodną rekreację i uprawianie sportu.

Parki i ogrody miejskie różnią się od siebie dziejami, małą architekturą (np. fontanny, mostki, altany), doбором zieleni i kompozycją krajobrazu. Wśród tych ostatnich szczególnie popularne w historii były dwa typy:

- kompozycja barokowa ogrodu – ogród przeważnie o regularnej i symetrycznej kompozycji z wytyczoną przez środek główną aleją,
- kompozycja krajobrazowa parku/ogrodu – styl zrywający z zasadami ogrodów barokowych, a nawiązujący do naturalnego krajobrazu z „luźno” i nieregularnie biegnącymi alejkami.

Część z parków i ogrodów, ze względu na swoje wartości kulturowe i historyczne, decyzją konserwatora staje się zabytkami i podlega ochronie. Wszelkie prace lub inwestycje na terenie takiej zieleni wymagają wówczas jego pozwolenia.

Parki i ogrody miejskie są narażone na liczne zagrożenia. Zaliczyć do nich można m.in. wieloletnie zaniedbania pielęgnacyjne, starość i choroby dotykające drzewostan, niszczycielską siłę wiatru oraz pożary, wycinanie cennych drzew oraz presję inwestorską – chęć zabudowy przestrzeni parku.

Wodocbiór w Ogrodzie Saskim. Fot. P. Stryczyński

Fontanna w Ogrodzie Saskim. Fot. P. Stryczyński

Park Prask. Fot. P. Stryczyński

DLA POSZERZENIA WIEDZY O WARSZAWSKICH PARKACH WARTO ZAJRZEĆ NA STRONY INTERNETOWE:

Opracowanie na temat rzeźb znajdujących się w Ogrodzie Saskim (<https://culture.pl/pl/dzielo/rzezby-w-ogrodzie-saskim-w-warszawie>).

Ogród Saski – opis wraz z bogatą ikonografią (<http://www.warszawa1939.pl/obiekt/saski-ogrod>).

Ogrody i Parki Warszawy – tekst o historii Pola Mokotowskiego (http://www.architektura.um.warszawa.pl/sites/default/files/KW_013_S.pdf).

Ciekawostki o Polu Mokotowskim (<http://polemokotowskie.pl/ciekawostki/>).

Wywiad z Jarosławem Trybusiem na temat Dzielnicy Piłsudskiego projektowanej na terenie Pola Mokotowskiego (http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34862,17887286,Pole_Mokotowskie_mialo_byc_wielkim_pomnikiem_marszalka.html).

Opracowanie historii Parku Praskiego (<https://histmag.org/Park-Praski-ponad-150-lat-historii-10796>).

Ogrody i Parki Warszawy – zbiór tekstów okolicznościowych z 1996 roku (https://architektura.um.warszawa.pl/sites/default/files/KW_025_S.pdf).

POMOCE DYDAKTYCZNE

ZESTAW 15 INFORMACJI/CIEKAWOSTEK DOT. HISTORII PARKÓW POTRZEBNYCH DO PRZEPROWADZENIA QUIZU

1. Park ten został założony w latach 1865–1871 na terenie łąk i pastwisk. Park w stylu krajobrazowym zaprojektował Jan Dobrowolski, ówczesny kierownik Ogrodu Krasińskich. W XIX wieku był dwa razy większy od dzisiejszego – rozciągał się na 30 hektarach. (prawidłowa odpowiedź: **PARK PRASKI**)
2. Jest fragmentem założenia urbanistycznego znanego pod nazwą Osi Saskiej. Ta realizacja ma ok. 300 lat i ukształtowała jeden z ważniejszych fragmentów Warszawy. Została zrealizowana tuż za pałacem. Przez ten czas park zmieniał swoje otoczenie, powierzchnię i elementy architektoniczne. (prawidłowa odpowiedź: **OGRÓD SASKI**)
3. Nawet kilkanaście tysięcy osób, jak podawała XIX-wieczna prasa, zbierało się w parku, by brać udział w licznych zabawach ludowych. Orkiestry grały muzykę, odbywały się proste konkursy, jak na przykład wyścigi w workach, wspinaczka po namydlonym słupie, na którego szczycie stała drobna nagroda. (prawidłowa odpowiedź: **PARK PRASKI**)
4. Park ten został wytyczony w miejscu po dawnym lotnisku oraz po terenach toru wyścigów końskich. To pierwsze zostało przeniesione na Okęcie, a drugie na Służewiec. (prawidłowa odpowiedź: **POLE MOKOTOWSKIE**)
5. W okresie PRL wybudowano specjalną muszlę koncertową, w której popis dawały orkiestry zakładów pracy lub wojskowe. Także obecnie, w nowej, postawionej na miejscu spalonej 20 lat temu drewnianej muszli, występują artyści, organizowane są imprezy kulturalne. (prawidłowa odpowiedź: **PARK PRASKI**)
6. Początkowo ogród został udostępniony publiczności w 1727 roku. Przed długi czas był jednym z dwóch takich miejsc w szczelnie zabudowanej lewobrzeżnej Warszawie. Zawsze cieszył się dużą popularnością warszawiaków. (prawidłowa odpowiedź: **OGRÓD SASKI**)
7. W latach 30. XX wieku w tym miejscu planowana była nowa dzielnica im. Marszałka Józefa Piłsudskiego. Pozostała jedynie na planach. (prawidłowa odpowiedź: **POLE MOKOTOWSKIE**)
8. Na jego terenie funkcjonuje fontanna, zegar słoneczny oraz zlokalizowanych jest 21 rzeźb. Te ostatnie są personifikacjami pór roku, cnót, cech umysłu, sztuki i nauki. Znajdziemy tu także staw i plac zabaw. (prawidłowa odpowiedź: **OGRÓD SASKI**)
9. Na terenie parku znajdują się liczne rzeźby, jeziorka, siłownie plenerowe, ścieżki rowerowe oraz ścieżka im. Ryszarda Kapuścińskiego, pisarza, który w latach 40. i 50. XX wieku mieszkał po sąsiedzku w jednym z tzw. domków fińskich. Na ścieżce umieszczone są punkty z cytatami z jego książek. (prawidłowa odpowiedź: **POLE MOKOTOWSKIE**)
10. Został założony zgodnie z panującą modą w stylu barokowym, z główną osią, symetrią i wachlarzowatym zakończeniem. Na jego terenie zostały rozmieszczone liczne mniejsze budynki. W XIX wieku został przekształcony – do regularnego układu ścieżek dodano ścieżki „luźno” biegnące w stylu krajobrazowym, asymetrycznym. (prawidłowa odpowiedź: **OGRÓD SASKI**)

11. Na terenie parku znajduje się budynek Biblioteki Narodowej. Jest to jedna z najstarszych instytucji kultury w Polsce – gromadzi książki, czasopisma i inne publikacje wydawane na terenie naszego kraju. Ma prawo do otrzymywania dwóch egzemplarzy wszystkich publikacji wydawanych w Polsce. (prawidłowa odpowiedź: **POLE MOKOTOWSKIE**)
12. Atrakcją przedwojennego parku było wesołe miasteczko pn. Lunapark. Nie tylko dzieci, ale i dorośli korzystali z licznych karuzel, lustrzanych labiryntów, elektrycznych samochodów, beczek śmiechu, strzelnic. Szczególnym upodobaniem darzono drewnianą kolejkę górską. (prawidłowa odpowiedź: **PARK PRASKI**)
13. Dzisiejszy park jest pomniejszony o ponad jeden hektar (wcześniej miał wielkość ok. 15,5 hektara). Teren zlokalizowany w północno-zachodniej części, od ul. Senatorskiej, wrócił do dawnych właścicieli – spadkobierców Jana Zamoyskiego. Fragment ten stanowił dawny ogród należący do pałacu Zamoyskich. (prawidłowa odpowiedź: **OGRÓD SASKI**)
14. Park stanowi część korytarza mokotowskiego, tzw. klina, będącego elementem systemu wymiany powietrza w Warszawie. Przez wzgląd na swoje atrakcyjne położenie korytarz ten poddawany jest presji inwestorskiej. (prawidłowa odpowiedź: **POLE MOKOTOWSKIE**)
15. W okresie PRL park wzbogacił się o plenerową galerię sztuki. W różnych jego zakątkach ustawiono rzeźby świątka, żubra, dwóch małpek, hipopotama oraz 13-metrową stalową żyrafę. (prawidłowa odpowiedź: **PARK PRASKI**)